

Gauja – řeka bobrů v Lotyšsku

Text a foto: Jaromír Partigo Loskot

Pokud opravdu existují minulé životy, možná jsem byl jednou lovcem nebo obchodníkem na indiánském území. S blížícím se podzimem jsem pádloval v kánoji dolů po proudu řeky, pozoroval bobry a živil se příležitostným lovem.

Původně jsem na léto roku 2002 měl jiné plány - několik horolezeckých výstupů ve velkých stěnách. Pak jsem se ale z jednoho triatlону vrátil se zlomenými žebry a s velkými plány pro druhou polovinu léta byl konec. Týden po úrazu jsem byl pozván do rozhlasu, abych vyprávěl o sjezdu laponských řek a počítal jsem, že budu dotázán na další připravované cesty. Tak tedy přišel onen nový nápad. Vždyť jsem jednou cestoval na řeku Karélie přes Litvu a Lotyšsko. Sáhl jsem do skříně mezi mapy a vodácké průvodce a během několika minut se zrodila podzimní výprava na vlídnou řeku.

Druhou největší řekou Lotyšska je **Gauja**. Pramení ve Vidzemské vrchovině ve výšce pouhých 235 metrů nad mořem. Po 461 kilometru vtéká do Rižského zálivu Baltského moře. Tok opisuje oblouk a ústí do moře se nachází vzdušnou čarou od pramene pouhých 90 kilometrů. Řečiště je většinou písčité a na březích rostou borovicové a smíšené lesy. Sjízdnost je celoroční, s největší návštěvností od května do září.

První tábor na řece. Cestovní Kánoe jsou z místní půjčovny.

Dva dny před plánovaným odjezdem se Milan rozhodl, že nepojedeme autobusovou linkou do Rigy, ale použijeme jeho větší auto. Tím se naše cesta k řece urychlila a po čtyřiačtyřiceti hodinách cesty přes Polsko a Litvu jsme zastavili v Siguldě před domem vodáckého veterána Janise Berzinse. Chvilku poté přijel i Agris Petersons – majitel půjčovny lodí, který slíbil přivést nám i mapy řeky a okolí. Pomohli nám pak v dešti navázat na střechu dvě otevřené kanoe Teton od firmy Mad River, které jsme si z Agrisovy firmy půjčili. A protože bylo již po hlavní sezóně, dostali jsme i slevu. Začátek vodního putování jsme zvolili u městečka Strenči, neboť popis řeky dle starého průvodce "Vodnyje maršruty SSSR - Jevropejskaja část" odtud sliboval vyšší břehy s pískovcovými skalami. Na podzim roku 1973 byl dokonce na dolním toku Gauji zřízen Národní park, kterým řeka protéká v délce 93,5 km. A v tomto úseku jsem očekával nevšední zážitky z pozorování zvířat.

Vhodné místo k prvnímu táboření jsme našli ještě proti proudu řeky až kus za Strenči, kde se silnice přiblíží k oblouku řeky a z místního odpočívadla je příjemný sjezd k vodě. Samozřejmě jsme si nevzpomněli, že v Lotyšsku je čas od našeho středoevropského posunut o hodinu. Milan se měl vrátit se svým autem k zaparkování na Janisově zahradě. Vyjížděl ráno tedy později a nestihl přímé vlakové

spojení zpět ze Siguldy do Strenči. Cestoval pak stopem, autobusem a nakonec i místním taxi, aby nás zastihnul u konečných příprav. Po poledni jsme stáhli lodě z vysokého břehu k vodě a začali nakládat lodní pytle. Do toho nám zakejhala hejna táhnoucích divokých husí, která na obloze vytvářela rozvlákněné písmeno V.

Již před druhou světovou válkou si územní zájmy v pobaltských republikách rozdělily nacistické Německo a stalinský Sovětský svaz. Před tím byla v Lotyšsku silná německá menšina, která koncem války utekla před postupující Rudou armádou. Protože Lotyši neprojevovali radost z násilného připojení k Sovětskému svazu, bylo do země převeleno a přesídleno mnoho Rusů. Naopak desetitisíce Lotyšů byly odvečeny do sibiřských táborů nucených prací. Přesto desítky mužů žily utajeně v lesích a vedly nadále partyzánskou válku proti komunistickým uchvatitelům z východu. Rusové zde většinou zůstali i po vyhlášení lotyšské samostatnosti v roce 1991. Proto se lze i dnes v této zemi domluvit rusky. Sami Rusové byli v roce 2002 považováni za obyvatele II. kategorie a lotyšskou státní příslušnost obdrželi až po složení jazykové zkoušky.

Na plochem břehu, několik metrů od vody, ležela vybělená losí lebka. I v Čechách nás žili losi na příhodných místech ve 13. století. Svědčí o tom staré zápisy a také názvy jako Losiny nebo Losice. Losi se v severní části Evropy nachází v místech se smíšenými lesy, kde je hodně vody. Když jsme o pár dnů nato přistáli u břehu, protože jsem si chtěl udělat pořádek ve fotografickém vybavení, Radka vystoupila z kanoe a začala jásat nad dvojicí stop v písku. Pouhých několik hodin dříve tu přešla losí kráva s mladým teletem přes řeku.

Druhý den na řece jsme proplouvali městem Valmiera. Tady nás překvapilo zúžení do skalnatého koryta, ve kterém proud příjemně zrychluje. Však si tu místní vodáci také postavili slalomovou trať. Nikoliv pár tyček, ale hustě naseto. Vykličkovali jsme, aby jsme se u mostu nakonec zastavili a vyrazili na nákup. Tentokrát "byla dána důvěra" mně a Milanovi a naše společníci se v odpoledním slunci vyvalily na břehu. Samozřejmě jsem se musel "polepšit". Při časném ranním odjezdu z domova jsem totiž zapomněl v lednici parádní kus anglické slaniny a tvrdého sýra. S pytlíkem uzenin a teplých masových taštiček jsme se vrátili k našim dámám a byli pochváleni. Cestou do obchodu jsem se na chvíli zakoukal v malém obchůdku s rybářskými potřebami. Na výpravu jsem si vzal své náčiní k rybolovu, ale teď jsem chtěl vidět, co se prodává v Pobaltí. Následující dny jsem byl za nemešlo, neboť jsem nic nechytal a musel tedy poslouchat občasně poznámky: „Já bych si dala k večeři rybu“.

Pod městem Valmiera začíná Národní park Gauja, který byl založen 14. září 1973 na rozloze 91745 ha. Z jeho celkové plochy připadá na lesy 47% , na močály 6% a řeku, její přítoky a ostatní vodní plochy 2,7%. Na březích lotyšských řek Gauja, Amata, Brasla se nachází největší pozůstatky období zvaného devon, kterými jsou pískovcové doliny, skály a jeskyně. A protože se jedná o národní park, který je zřízen pro lidi, byly zřízeny na březích řeky Gauji a jejích větších přítocích místa k táboření. S ohništěm, lavicemi a stoly, odpadovými koši a latrínou - kadibudkou. A samozřejmě zásobovanými odpadním dřevem. Pro nás to znamenalo, že jsme na takové místo každý večer museli dorazit také. Hned první tábořiště jsme našli podle výrazného označení na levém vyšším břehu. Na louce s řídké rozestými stromy jsme našli nejen ohniště, ale i prkenný stůl s lavicemi, dřevěnými odpadními koši a hromadou odpadního dřeva - latí a krajinek - asi z místní pily. Postavili jsme stany, proti dešti natáhli velkou plachtu, která zakrývala vchody do stanů a rozdělali oheň.

S večerním chladem opadávalo naše předsevzetí o dodržování hygienických návyků. Kdyby bylo aspoň velké umyvadlo, do toho už se horká voda udělá v kotli. Nakonec mne napadlo vzít velký šedesátilitrový lodní pytel a zaroloval stěny ven. Povedlo se. Přerolování zpevnilo boky a vzniklo velké umyvadlo, do kterého se vešly dva kotle vařící vody doplněné o dva kotle studené. Z další plachtičky a deky vznikla zástěna proti chladnému vzduchu, třetí stranu vyhřívala vatra. Protože dámy měly přednost, my muži jsme šli ještě našťípat dřevo na oheň. A protože jejich cachťání se protahovalo, sestavili jsme si i nosítka na dřevo. Nakonec jsme je museli „z koupelny“ vyhnat.

Protože naše výprava se konala v druhé polovině září, po lesích ozývalo losí troubení. To samci ohlašovali svoji přítomnost a odhodlání bojovat s protivníkem o losí krávu. Bez ohledu že noc byla deštivá. Poslední ráno nepršelo, takže jsem rozdělal oheň. A byl jsem právě u něj, otočen zády k řece, když jsem uslyšel šplouchání. Než jsem si uvědomil, že to není obvyklý zvuk, málem mi prošla níže, sto metrů po proudu, bez povšimnutí losí kráva. Zahlédl jsem ji až u konce proděnění, vyskočila na břeh a zmizela rychle mezi stromy. Asi ucítila dým z ohně.

Po deštivé noci přišlo nádherné dopoledne se sluncem mezi občasnými mraky. Pádlovali jsme okolo travnatého ostrůvku, když jsme na jeho konci zahlédli, jak se tam vyhřívají zvířecí těla. Dlouhé trupy s dlouhými ocasy. To nebyli bobři, ti jsou bázliví. Otočili jsme loď zpátky. Z trávy na nás vystrkovala své hlavy zvědavě vydří mláďata. Ukázala se celá, ale opět zmizela. Podal jsem Radce fotoaparát a držel kanoi přídí proti proudu. A snažil se pomalu a nenápadně přiblížit více ke břehu. A opět se objevila protáhlá těla s dlouhým ocasem do špičky. Dvě mláďata zvědavě vyběhla z trávy, zatímco jejich matka zoufale a varovně pískala v trávě. Vždyť ty tvorové sedící v jakémsi zeleně zbarveném plovoucím předmětu jsou jejich odvěcí nepřátelé. Už jste někdy fotografovali vydry ze dvou metrů? A to nebylo jediné setkání s vydrami. Představte si, jak pádlujete po řece s čistou vodou a vidíte v čiré vodě předměty hluboko pod vámi. Náhle se kolem kanoi zaviní štíhlé tělo s dlouhým

ocasem. Vydra se vynoří a rozhlédne, aby pak v souběhu s lodí dál pokračovala ve svém vlnivém pohybu pod vodou.

Dvě mládřata zvědavě vyběhla z trávy, zatímco jejich matka zoufale a varovně pískala v trávě.

Pokud opravdu existují minulé životy, možná jsem byl jednou lovcem nebo obchodníkem na indiánském území. S příchodem večera jsem našel dřevo na oheň a pak poslouchal, jak bobři u protějšího břehu ohlodávají kůru z větví a jejich každé zanoření bylo doprovázeno hlukem jako když se na hladině převalí obrovská podvodní stěna, která stahuje do hlubin ulovenou kořist.

Poznámky:

- Výpravu v druhé polovině září 2002 uskutečnili Jaromír Partigo Loskot, Radka Vejmelková, Milan Ševčík a jeho žena Ivana.
- Velké otevřené kanoe jsme měli zapůjčeny od místní outdoorové firmy CAMPO spojené s půjčovnou. Po několika letech ale zmizela z trhu.
- V plném létě bude na řece hodně lidí. My jsme po ní pádlovali koncem září. Bylo sice chladno, ale na vodě jsme již nikoho nepotkali. Všude byl klid, ideální čas na pozorování zvířat.
- Ani pitná voda braná z vodovodních kohoutků místních obyvatel podél řeky není úplně průzračná. Nejčistší byla voda braná přímo u pramenů tryskajících z pískovcových skal přímo u řeky. Většinu vody pro pití jsme ale koupili jako balenou v místních obchodech. Mnohé z těch obchodů byly otevřeny nepřetržitě i přes noc.
- Fotografie k textu byly získány naskenováním původních snímků pořízených filmovým kompaktem Olympus. První digitální fotoaparát jsem si pořídil až v roce 2004.

Kilometráž našeho pádlování

ř. km	cca 192,0	- obec Strenči
	cca 186,0	- železniční most
	139,8	- město Valmiera
	132,0	- Národní park Gauja a táboření je možné pouze na určených místech
	129,9	- zleva přítok Miegupe
	96,5	- silniční most, vlevo staré město Cesis
	86,4	- zleva ústí potoka Amata
	84,8	- pískovcová soutěska
	79,4	- zleva přítok Ligatne
	70,2	- zleva ústí potoka Brasla
	56,5	- silniční most, vlevo Sigulda a na pravém břehu je starý hrad Turaida

Za levobřežním přítokem Miegupe začíná staré ledovcové údolí se strmými břehy z červeného a bílého pískovce. Bohužel se jedná o příliš měkký materiál, aby se dalo po něm lézt. Rýhu do pískovce jsem udělal pouhým nehtem. V některých pískovcových útesech spadajících až do řeky jsme našli pukliny, ze kterých pramenila nádherně čistá voda. Jaký rozdíl proti „pitné“ vodě z vodovodních kohoutků místních obyvatel.